



MILIEU - EN NATUURRAAD VAN VLAANDEREN

**Advies**  
*van 21 november 2000*  
**over het ontwerp van MBO**  
**van gebruikte elektrische**  
**en elektronische toestellen**

**2000 | 34**

D/2000/7080/A34

*Overname wordt verwelkomd, mits bronvermelding*

© 2000 Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen  
Kliniekstraat 25, 4de verdieping  
1070 Brussel  
tel. 02-558 01 30  
fax 02-558 01 31

## Inleiding

Op 27 oktober 2000 ontving de MiNa-Raad van de Vlaamse minister van Leefmilieu een adviesvraag over de “Ontwerp-milieubeleidsovereenkomst elektrische en elektronische toestellen alsook de Memorie van toelichting erbij<sup>1)</sup>”. Een met redenen omkleed advies moet overeenkomstig het Decreet betreffende de milieuovereenkomsten uitgebracht worden binnen een vervaltermijn van 30 dagen na ontvangst van het ontwerp. Dit advies is niet bindend.

Een samenvatting van de ontwerp-milieubeleidsovereenkomst wordt in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Iedere burger kan binnen de dertig dagen na publicatie zijn bezwaren en opmerkingen schriftelijk mededelen.

Het ontwerp van milieubeleidsovereenkomst wordt, samen met de door de MiNa-Raad en SERV uitgebrachte adviezen en binnen de 14 dagen na ontvangst van deze adviezen, meegedeeld aan de Voorzitter van het Vlaams Parlement. Indien het Parlement zich binnen de 45 dagen na ontvangst van het ontwerp bij resolutie of bij met redenen omklede motie verzet tegen het afsluiten van de overeenkomst, wordt deze niet gesloten.

Indien het ontwerp van milieubeleidsovereenkomst wordt aangepast naar aanleiding van de ingediende bezwaren of adviezen kan de overeenkomst worden gesloten, zonder dat de procedure met betrekking tot publicatie, het indienen van bezwaren, het vragen van adviezen en het inlichten van het Vlaams Parlement opnieuw gevolgd moet worden.

1) De volledige naam van de ontwerp-MBO is: ontwerp van milieubeleidsovereenkomst betreffende de uitvoering van de VLAREA-aanvaardingsplicht van gebruikte elektrische en elektronische toestellen.

4 | MiNa-Raad, zitting 21 november 2000

Indien MiNa-Raad of SERV een negatief advies uitbrengt over het ontwerp, moet het Gewest zijn beslissing om de overeenkomst toch af te sluiten in een verslag verantwoorden. Dit verslag wordt samen met de ondertekende milieubeleidsovereenkomst integraal bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Prof. dr. R.F. Verheyen,

Voorzitter MiNa-Raad

# 1. Situering

## 1.1. Europa

[1] **Europese ontwerp-richtlijnen.** Omwille van de milieuproblemen die afvalstromen afkomstig van afgedankt wit- en bruingoed, met zich meebrengen, zijn verschillende lidstaten begonnen om nationale wetgeving in dat gebied op te stellen<sup>2</sup>. Op Europees vlak zijn er momenteel twee ontwerp-richtlijnen: een voorstel van richtlijn betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparaten (ook wit- en bruingoed genoemd), en een voorstel van richtlijn ter beperking van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen in elektrische en elektronische apparatuur. De geïndiceerde afvalstroom is een van de belangrijkste bekende bronnen van "zware" metalen en gehalogeneerde organische micro-polluenten (zoals onder meer CFK's, PCB's, PVC en gebromeerde brandvertragers) in het huishoudelijke afval. Later dit jaar zullen deze beide richtlijnen worden aangevuld met een voorstel inzake ontwerp en fabricage van elektrische en elektronische apparatuur.

[2] **Doelstellingen.** De doelstellingen van de richtlijnen zijn:

- in de eerste plaats preventie van afval afkomstig van afgedankte elektrische en elektronische apparaten;
- hergebruik, recycling en andere nuttige toepassingen van afval afkomstig van afgedankte elektrische en elektronische apparaten teneinde de verwijdering ervan te beperken;
- minimaliseren van de milieurisico's bij verwerking en verwijdering van afval afkomstig van afgedankte elektrische en elektronische apparaten;

2) Zo hebben Nederland, Denemarken, Zweden, Oostenrijk, België en Italië reeds wetgeving op dit punt ingevoerd, terwijl Finland en Duitsland dat naar alle verwachting binnenkort zullen doen.

6 | MiNa-Raad, zitting 21 november 2000

- harmonisatie van nationale maatregelen op het gebied van beheer van afval afkomstig van elektrische en elektronische apparaten;
- harmonisatie van nationale maatregelen ter beperking van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen.

[3] **Maatregelen.** Om deze doelstellingen te bereiken voorzien de richtlijnen een aantal maatregelen. Deze zijn:

- Invoering van het beginsel van producentenverantwoordelijkheid om producenten te stimuleren bij het ontwerp van hun producten rekening te houden met de eisen van deugdelijk afvalbeheer. Daarnaast moet deze financiële verantwoordelijkheid de consument in staat stellen om de apparatuur gratis in te leveren. Hierbij gaat het om alle elektrische en elektronische apparatuur die door de consumenten wordt gebruikt, alsmede een breed gamma van elektrische en elektronische apparatuur die voor beroepsdoeleinden wordt gebruikt;
- Invoering van systemen voor gescheiden inzameling zodat consumenten hun elektrische en elektronische apparatuur kunnen inleveren, teneinde de hoeveelheden gestort of verbrand afval te verminderen<sup>3</sup>;
- Opzetten van systemen voor verwerking en hergebruik/recycling. De producenten moeten vanuit aangewezen inzamelingsinstallaties de afvalstoffen wegbrengen naar verwerkingsinstallaties met een vergunning. Er gelden bepaalde doelstellingen ten aanzien van de verplichting tot hergebruik en recycling en de terugwinning van energie daaruit;
- Voorlichting van de consument teneinde een hoge inzamelingsgraad te bereiken en om nuttige toepassing van het afval te bevorderen. Zo omvat de voorgestelde richtlijn een etiketteringsverplichting voor apparaten die gemakkelijk in de vuilnisbak terecht kunnen komen. Daarnaast is het noodzakelijk dat producenten aan recyclingbedrijven informatie verstrekken over bepaalde aspecten van het in deze apparatuur verwerkte materiaal;
- Bepaalde gevaarlijke stoffen in de elektrische en elektronische apparatuur (lood, kwik, cadmium, zeswaardig chroom, bepaalde broomhoudende brandvertragers) moeten vóór 1 januari 2008 worden vervangen teneinde de productie van deze afvalstoffen te voorkomen.

## 1.2 Vlaanderen

[4] **Het Afvalstoffendecreet.** Het Afvalstoffendecreet vormt de decretale basis voor de bevoegdheid van de Vlaamse regering om afvalstoffen aan te wijzen die onder de aanvaardingsplicht vallen. Een lijst ter zake is opgenomen in het VLAREA. Art. 3.1.1.1., 30 voert met ingang van 1 juli 1999 de aanvaardingsplicht in voor wit- en bruingoed. Dit betekent

3) Om de lidstaten gelijke kansen te bieden is vooralsnog een “zachte” inzamelingsdoelstelling gesteld, met name 4 kg per inwoner.

dat de eindverkoper verplicht is, wanneer een consument een nieuw product aanschaft, het overeenstemmende product waarvan de consument zich ontdoet, gratis in ontvangst te nemen. Dezelfde verplichtingen worden opgelegd aan de tussenhandelaars, producenten en invoerders. Art. 3.I.I.2. bepaalt dat met ingang van 1 juli 2004 de eindverkoper een wit- of bruingoed in ontvangst moet nemen zonder dat de consument zich een vervangend product aanschaft.

Art. 10, § 6 van het Afvalstoffendecreet geeft de Vlaamse regering de bevoegdheid om aanvullende regels vast te leggen betreffende de wijze waarop de eindverkoper, de tussenhandelaar, de producent of de invoerder aan de aanvaardingsplicht moeten voldoen en hoe de in ontvangst genomen afvalstoffen moeten verwerkt worden. De Vlaamse regering kan ook ter zake milieubeleidsvereenkomsten sluiten. De inzetbaarheid van een milieubeleidsvereenkomst hangt o.a. af van de mate waarin de doelgroep aanspreekbaar is (organisatieniveau en homogeniteit van de doelgroep) en het aandeel van de doelgroep in het geviseerde afvalprobleem.

- [5] **vlarea.** In VLAREA wordt aan de producenten/ invoerders de keuzemogelijkheid gelaten om deze aanvullende regels in te vullen via een milieubeleidsvereenkomst onderschreven door een of meerdere overkoepelende representatieve organisaties of via een afvalbeheerplan onderschreven door de producenten, de invoerders of een erkende afvalbeheerorganisatie en goedgekeurd door de OVAM.

De doelgroep die de milieubeleidsvereenkomst niet kan of wil onderschrijven moet zich inschakelen in een alternatief instrumentenkader, nl. het afvalbeheerplan.

Tot nu toe ligt de verantwoordelijkheid voor de verwijdering van afvalstoffen bij de houder van de afvalstoffen. Uitzonderingen op dit principe zijn: afvalstoffen waarop een aanvaardingsplicht rust, verpakkingsmateriaal, oude en vervallen geneesmiddelen en papier.

- [6] **Doelstellingen aanvaardingsplicht.** VLAREA brengt het beginsel "verantwoordelijkheid van de producent" in praktijk. Zowel fabrikanten, leveranciers van grondstoffen, handelaars, consumenten en overheidsinstanties dragen ieder een specifieke verantwoordelijkheid op het gebied van afvalbeheer. Toch is het de fabrikant die de belangrijkste rol speelt, aangezien hij het is die de cruciale beslissingen neemt die grotendeels bepalen welke mogelijkheden het product biedt op het stuk van afvalbeheer. De fabrikant beschikt zo niet alleen over de mogelijkheid om het ontstaan van afval te voorkomen door een oordeelkundig gebruik van natuurlijke hulpmiddelen, hernieuwbare grondstoffen en ongevaarlijke materialen, maar ook om zijn producten zó te ontwerpen dat passend hergebruik en terugwinning daardoor worden bevorderd.

De voornaamste doelstelling van een aanvaardingsplicht is het leggen van minstens de financiële verantwoordelijkheden voor het proces van inzameling tot en met verwerking van de afvalstromen bij de producent van de goederen. Door selectieve inzameling blijven de verschillende afvalstromen van elkaar gescheiden zodat hergebruik, recyclage en

andere vormen van nuttige toepassing georganiseerd kunnen worden. Door de kosten voor inzameling, transport en verwerking in eerste instantie door de producent/invoerder te laten dragen zorgt men ervoor dat producenten reeds in de ontwerpfase van hun producten rekening houden met de verwerking ervan in de afvalfase. Op deze manier wordt de kringloop zo optimaal mogelijk gesloten en wordt het beginsel “de vervuiler betaalt” gerespecteerd.

De effecten van de aanvaardingsplicht moeten bekeken worden binnen een breder kader. Zo mag de aanvaardingsplicht bijvoorbeeld geen aanleiding zijn tot een financiële bevoordeling van vervroegde afdanking van een product.

- [7] **Decreet betreffende de milieubeleidsovereenkomsten.** Het Decreet betreffende de milieubeleidsovereenkomsten van 15 juni 1994 beschrijft een aantal algemene voorwaarden waaraan een MBO minimaal moet voldoen. Deze voorwaarden betreffen vereisten m.b.t. de gevolgde procedure, de contractspartijen en het toepassingsgebied, verbintenissen van het Vlaamse Gewest, verbindendheid voor de leden van de partijen, duur en einde, verlenging, wijziging, controle, sancties en verslag.

### 1.3 Nederland

- [8] **Besluit verwijdering wit- en bruingoed.** De regelgeving betreffende de verwijdering van wit- en bruingoed is in Nederland weergegeven in het Besluit verwijdering wit- en bruingoed. Deze regeling heeft betrekking op elektr(on)ische wit- en bruingoedproducten, bestemd voor gebruik in particuliere huishoudens en vergelijkbaar gebruik in bedrijven. Op 1 juni 1998 is dit besluit in werking getreden. Met de inzameling van grote apparaten en ICT-apparatuur (informatie- en communicatietechnologie) werd op 1 januari 1999 gestart, met de inzameling van de kleine apparaten op 1 januari 2000. Op grond van deze wetgeving kunnen consumenten hun wit- en bruingoed kosteloos inleveren bij de leverancier of bij de gemeente, waarna producenten en importeurs de desbetreffende apparaten verwerken.

De belangrijkste punten van dit Besluit kunnen kort samengevat worden:

- Producenten en importeurs zijn wettelijk verplicht om in Nederland op de markt gebrachte producten na afdanken terug te nemen en te zorgen voor een milieuverantwoord hergebruik of recycling;
- In een mededeling aan de minister van VROM dienden producenten en importeurs aan te geven hoe de terugname en herverwerking zal georganiseerd worden;
- Zowel een stortverbod als verbrandingsverbod is van toepassing op de afzonderlijk ingezamelde apparatuur;
- Voor de detaillist geldt een “oud voor nieuw”-regeling;
- Gemeenten waren verplicht om een plaats tot stand te brengen en in stand te houden waar afgedankte apparaten kunnen worden verzameld;
- Het is verboden om nog CFK-houdende koel- en vriesapparatuur te verhandelen.

De financiële verantwoordelijkheid van producenten en importeurs gaat in vanaf de leverancier, het herstellingsbedrijf of de gemeente m.a.w. de kosten van transport vanaf die plaats en de kosten van verwerking zijn voor rekening van de producent of de importeur, evenals de eventuele kosten van sorteren door de gemeente. Eveneens moet inzicht worden verkregen in de kosten (en baten) van de verschillende stappen in het verwijderings-traject. Per 1 januari wordt bij aankoop van een aantal elektrische en elektronische huishoudelijke apparaten een extra vast bedrag gerekend: de verwijderingsbijdrage. Hiermee worden de inzameling en verwerking van afgedankte huishoudelijke wit- en bruingoed-apparaten bekostigd.

- [9] **Doelstelling.** De doelstelling van het besluit is het tot stand brengen van zoveel mogelijk product- en materiaalhergebruik en een zodanige verwijdering van de afvalstoffen dat de daarmee gepaard gaande milieuhygiënische risico's quasi nihil zijn. Door de invoering van "producentenverantwoordelijkheid" (producent is verantwoordelijk voor ganse levenscyclus van zijn product, ook de afvalfase) en door een zodanige verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen consumenten, leveranciers, reparatiebedrijven, gemeentebesturen, producenten en importeurs wil de wetgever preventie (d.w.z. "ecodesign") en hergebruik stimuleren alsmede een kosteneffectieve verwijdering doen plaatsvinden.
- [10] **Grijsgoed.** Er zijn in Nederland door de producenten en importeurs twee inzamelsystemen opgezet: één voor wit- en bruingoed en één voor ICT-apparatuur, ook wel grijsgoed genoemd. De financiering vindt plaats door de producenten en importeurs die de verwijdering betalen naar rato van de omzet. Dit systeem werkt voor grijsgoed zonder verwijderingsbijdrage.

## II. Opmerkingen m.b.t. het wettelijk kader en de procedure

- [11] **Europese context.** De problematiek van gebruikte elektronische en elektrische apparaten overstijgt de grenzen van Vlaanderen en zelfs van België. Een oplossing voor deze problematiek wordt dan ook best gegenereerd op Europees vlak. Dit neemt niet weg dat Vlaanderen een trekkersrol kan spelen op het vlak van milieubeleid en initiatieven zoals het instellen van een aanvaardingsplicht kan nemen. De Raad vraagt evenwel ook dat de overheid zich zou inspannen voor een regeling op interregionaal en Europees vlak.
- [12] **Gedoogbeleid inzake de aanvaardingsplicht.** Overeenkomstig art. 3.1.1.1. van het VLAREA is sinds 1 juli 1999 de aanvaardingsplicht voor wit- en bruingoed van kracht in het Vlaams Gewest. De Raad stelt vast dat deze aanvaardingsplicht tot op heden veelal dode letter is gebleven, mede door het ontbreken van enige penaliserende bij niet-naleving. Het huidige gedoogbeleid maakt dat in de praktijk tal van eindverkopers afgedankt wit- en bruingoed weigeren, met als gevolg dat containerparken de grootste afvalstromen te verwerken krijgen en dat de kosten van een aanvaardingsplicht – die niet nageleefd wordt door de betrokken producenten/invoerders – op dit moment volledig door de lokale besturen en dus de belastingsbetaler gedragen wordt. Bovendien leidt gedoging tot economische scheeftrekkingen, waardoor vrijbuitersgedrag in de hand gewerkt wordt. De Vlaamse overheid verklaart zijn gedoogbeleid onder meer door het uitblijven van een wettelijke harmonisatie tussen de drie gewesten. De Raad vindt het echter nodig om te wijzen op het huidige onvermogen van de overheid om ervoor te zorgen dat de betrokkenen de verplichtingen die voortvloeien uit de aanvaardingsplicht naleven. Hoewel de Raad verheugd is dat dankzij onderliggende MBO eindelijk van start kan gegaan worden met een werkzame inzamelings- en verwerkingsstructuur, is er toch bezorgdheid omtrent de bestaande instrumenten voor controle en handhaving van de aanvaardingsplicht. De Raad acht het noodzakelijk dat zo snel mogelijk van start wordt gegaan met een effectief en werkbaar

handhavingsbeleid, waarbij in het bijzonder aandacht wordt besteed aan een gepast instrumentarium om zowel het hoofd te bieden aan de niet-naleving van de aanvaardingsplicht door de verantwoordelijken als aan de problematiek van de free-riders.

- [13] **Ontbrekende uitvoeringsbesluiten.** Het MBO-decreet vereist dat nog een aantal uitvoeringsbesluiten genomen worden. Meer bepaald aanduiding van media naast het Belgisch Staatsblad waarin een samenvatting moet worden gepubliceerd (art. 6, §1), de procedure inzake toetreding tot een MBO (art. 7) en de vormen en de voorwaarden voor het jaarlijks verslag over de uitvoering van de MBO (art. 12, §1).

Meer dan vier jaar na de publicatie van het MBO-decreet werd nog geen enkel uitvoeringsbesluit gepubliceerd. De Raad vraagt dat dringend de nodige initiatieven worden genomen.

Wat de aanduiding van andere media naast het Belgisch Staatsblad betreft, heeft de Raad reeds geruime tijd geleden suggesties gedaan. In de volgende paragraaf worden deze herhaald.

- [14] **Inspraak door derden bij de mbo.** De samenvatting van de ontwerp-milieubeleidsovereenkomst wit- en bruingoed verscheen in het Belgische Staatsblad van 7 november 2000. Het ontwerp ligt ter inzage bij de OVAM te Mechelen van 7 november tot en met 6 december 2000.

Art. 6, § 1 van het Decreet van 15 juni 1994 betreffende de milieubeleidsovereenkomsten stelt: “Een samenvatting van het ontwerp van milieubeleidsovereenkomst wordt, op initiatief van het Gewest, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad en in andere media hiertoe aangewezen bij besluit van de Vlaamse regering. Deze samenvatting omschrijft minstens het voorwerp en de algemene strekking van de milieubeleidsovereenkomst. Het volledige ontwerp van de overeenkomst ligt gedurende dertig dagen ter inzage op de plaats in de bekendmaking bepaald.”

De memorie van toelichting bij het Voorontwerp van decreet betreffende de milieubeleidsovereenkomsten onderstreept het belang van de inspraakprocedure en de openbaarmaking door te stellen dat: “Een inspraakprocedure en openbaarmaking van de overeenkomst is noodzakelijk omdat deze niet alleen de private belangen van partijen maar ook het algemeen belang aangaat.” en dat “Vertrekpunt van de inspraakprocedure is de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad en in andere media van een samenvatting van het ontwerp van milieubeleidsovereenkomst. Deze samenvatting geeft op zijn minst het voorwerp en de algemene strekking van de overeenkomst aan. De nadruk in de samenvatting zal niet zozeer liggen op de technische elementen van de overeenkomst maar op de beleidsopties die erin neergelegd zijn.”.

Zowel voor de inhoud van de samenvatting, als voor de mogelijkheid tot uitoefening van het inzagerecht is uitgegaan van een zeer summiere interpretatie van art. 6, § 1.

De Raad was en blijft voorstander om elke ontwerp-milieubeleidsvereenkomst integraal te publiceren indien deze maar een beperkt aantal pagina's beslaat en om een meer uitgebreide samenvatting te publiceren bij grotere milieubeleidsvereenkomsten.

Er zou van de moderne communicatiemiddelen gebruik gemaakt moeten worden om het volledige ontwerp snel en gratis te verspreiden (internetsites van de Vlaamse overheid en OVAM met mogelijkheden tot downloaden). In de MVT is aangegeven dat de MBO te consulteren is op de website van OVAM. Bij het opstellen van dit advies was dit echter niet het geval. Daarnaast moet steeds de mogelijkheid bestaan om een kopie van het ontwerp te bestellen bij OVAM. In dat verband verwijst de MiNa-Raad naar Richtlijn 90/313/EEG. Ook moet het inzagerecht minstens op één goed bereikbare plaats per provincie uitgeoefend kunnen worden.

De MiNa-Raad moet dus nogmaals vaststellen dat de inspraak voor derden niet geregeld is zoals dat door de decreetgever destijds is vastgesteld. Inspraak door derden is maar zinvol als deze derde actief geïnformeerd en betrokken wordt. De MiNa-Raad vraagt dat er dringend initiatieven worden opgestart.

- [15] **Elementen van algemeen belang opnemen op een hoger niveau.** De Raad is van mening dat kwesties die duidelijk van een "algemeen belang" zijn, niet (enkel) op niveau MBO maar bij voorkeur op het meest geschikte (hoger) niveau (VLAREA, Afvalstoffendecreet,...) geregeld moeten worden. Dit geldt in het bijzonder voor de lijst met categorieën en apparaten, inzameldoelstelling, ....

### III. Specifieke opmerkingen bij de MVT en de ontwerp-MBO

- [16] **Aandacht voor parallele invoer en elektronische handel.** Volgens BELELEC loopt bij de verkoop van wit- en bruingoed een groot deel van de markt langs parallele invoercircuits<sup>4</sup>. De Raad wil daarom de aandacht vestigen op het probleem van identificatie dat bij het zoeken naar de verantwoordelijke invoerder en/of producent zich vooral laat gevoelen in sectoren waar veel parallele import bestaat. Eveneens wil de Raad hiervan gebruik maken om te wijzen op het gelijkaardig probleem dat zich stelt bij e-commerce (elektronische handel).
- [17] **Collectief systeem.** De voornaamste maatregel in de MBO is het opzetten van een financieringssysteem om de inzameling en de verwerking van gebruikte elektronische en elektrische apparaten te bekostigen. In het algemeen verhoogt het opzetten van een collectief systeem sterk de efficiëntie voor inzameling en verwerking. Voor voorlopers die veel aandacht besteden aan produktontwerp (voor herstelling en recyclage), kan een ongemoduleerd systeem - geen differentiatie in financieringsbijdrage in functie van demonteerbaarheid of recycleerbaarheid -, nadelen inhouden. De MiNa-Raad vindt het wel positief dat deze MBO aandacht heeft voor de individuele producentenverantwoordelijkheid door de bijdrage (in de toekomst) afhankelijk te maken van het soort en type apparaat.
- [18] **Memorie van toelichting.** De Raad heeft in het verleden steeds op het belang gewezen van een goede memorie van toelichting (MVT). Zonder deze soms essentiële informatie is het moeilijk om een milieubeleidsovereenkomst adequaat te beoordelen. Het vergt van de Raad maar zeker van de burger grote inspanningen om deze informatie in een kort tijds-

4) Eindrapport van BELELEC over wit- en bruingoed

bestek te verzamelen. Hierdoor wordt de inspraak van adviesorganen en burgers gehypothekeerd. De Raad waardeert dat deze MBO vergezeld is van een MVT maar merkt op dat volgende essentiële informatie nog ontbreekt:

- relatie met initiatieven in de andere gewesten;
- kenmerken van de organisaties (rechtspersoonlijkheid, representativiteit, ...);
- resterende juridische knelpunten;
- grootte van de afvalstroom en een uiteenzetting van de huidige en toekomstige verwerkingsmogelijkheden.

[19] **Juridisch kader.** Conform de MBO dienen de organisaties een lijst van de leden die een mandaat verleend hebben aan de OVAM ter beschikking te stellen.

Om controle op free-riders efficiënt te organiseren zou de OVAM ook moeten beschikken over de volledige lijst van leden van representatieve organisaties (al dan niet onder de MBO vallend). Deze lijst bevat ook de leden die geen mandaat hebben verleend. Conform de wet dient een dergelijke ledenlijst jaarlijks neergelegd te worden bij griffie. Eenieder kan deze lijst kosteloos inzien. Een vergelijking van deze lijsten, kan al een eerste aanduiding geven op free-riders.

[20] **De partijen.** Het decreet stelt dat ondernemingen die na het sluiten van de overeenkomst tot de Organisatie toetreden van rechtswege worden verbonden. De Raad merkt evenwel op dat het uitvoeringsbesluit m.b.t. de procedure inzake toetreding tot een MBO (art. 7 van het decreet) nog moet worden uitgevaardigd.

De MiNa-Raad stelt vast dat niet alle belangrijke actoren van de MBO als representatieve organisatie (en dus ondertekende organisatie) worden opgenomen. Gemeenten en kringloopcentra ontbreken op de lijst. De rol zit in een logistieke functie, in scheiding, verwerking,... Dit betekent evenwel niet dat zij een financiële verantwoordelijkheid dragen. Gemeenten zijn nauw betrokken via hun inzamelstructuren (ophaalrondes en containerparken). Ook voor kringloopcentra is er een belangrijke rol weggelegd inzake scheiding tussen herbruikbaar en niet-herbruikbaar, reparatie en afzet van apparatuur. Gemeenten en kringloopcentra worden geconfronteerd met een bepaald gemeenschappelijk leefmilieuprobleem (nl. gebruikte apparaten) en zouden dus bij de MBO kunnen aansluiten. De MiNa-Raad vraagt dat de organisaties van deze actoren alsnog de kans krijgen om zich bij de MBO aan te sluiten dan wel dat via een andere regeling de respectievelijke rol van deze partners geregeld wordt.

[21] **Toepassingsgebied.** Verbruiksgoederen zoals toners en inktpatronen vallen niet onder de MBO. Wel is in de MVT aangegeven dat voor deze verbruiksgoederen een aparte regeling wordt uitgewerkt. De MVT verduidelijkt niet waarom deze goederen niet onder de MBO vallen. Ook is het niet duidelijk in hoeverre toners en inktpatronen die deel uitmaken van het afgedankt apparaat (consument die printer met toner op het containerpark aflevert) al dan niet onder de MBO vallen. Voor de MiNa-Raad lijkt het evident dat toners en inkt-

patronen die deel uitmaken van het afgedankt apparaat onder de MBO vallen. Positief is dat voor toners en inktpatronen die niet onder het toepassingsgebied van de MBO vallen een aparte regeling wordt uitgewerkt.

De MVT stelt dat als producenten/invoerders de kosten voor inzameling en verwerking vanaf de ophaling op het containerparken voor hun rekening nemen de reden vervalt voor het instellen van retributies. In kader van deze MBO is misschien beter te spreken van “beheersorganisme” i.p.v. “producenten/invoerders”. Bovendien rijst de vraag welke kosten de producent nu precies moet betalen en welke niet. Bijvoorbeeld een vergoeding zoals in Nederland voor containerparken en kringloopcentra voor de scheiding van herbruikbare en niet-herbruikbare apparaten.

[22] **Definities.** De begrippen en definities van het decreet en VLAREA zijn van toepassing op de MBO. Daarnaast worden in de MBO ook nog een aantal aanvullende definities opgenomen.

Ondanks de opname van extra definities blijven er een aantal onduidelijkheden, overlappingen en lacunes:

- Volgens art. 2 bevat bijlage 1 categorieën van elektrische en elektronische toestellen. Naast het feit dat bijlage 1 niet enkel de categorieën bevat maar ook apparaten die onder die categorieën vallen wordt in artikel 8 gesproken van productgroepen. Vermoedelijk worden hier de categorieën bedoeld. Afstemming van de terminologie is nodig.
- In artikel 5 van de MBO worden de personen die afgedankte apparaten aan de eindverkopers overdragen enerzijds “gezinnen” en anderzijds “consument” genoemd. Gezien VLAREA en het toepassingsgebied kan best gesproken worden van “consument”.
- De MBO gebruikt een reeks uiteenlopende termen om elektrische en elektronische apparatuur aan te duiden. Zo wordt in het algemeen gesproken van toestel maar ook de termen product (artikel 8) en apparaat (in de MVT) worden gebruikt.
- Naast elektrische en elektronische toestellen komt ook nog de term wit- en bruigoed voor. De term “elektrische en elektronische toestellen” of nog beter “elektrische en elektronische apparaten” verdient de voorkeur. Vooreerst geeft deze term beter weer welke apparaten onder de MBO vallen. Bovendien is deze term meer in overeenstemming met de Europese ontwerprichtlijn. In de MBO zijn er twee passages waar nog de term bruin- of witgoed gehanteerd wordt, nl. in de bijlage en in artikel 6. De termen witgoed en bruigoed in de bijlage van de MBO hebben een andere inhoud dan bruin- of witgoed in VLAREA. Het simultaan gebruiken van deze termen kan tot verwarring leiden. Ook in artikel 6, §1 is sprake van bruin- of witgoed: “Al het in toepassing van de aanvaardingsplicht in ontvangst genomen bruin- of witgoed wordt overeenkomstig artikel 3.5.2., §1 van het VLAREA gescheiden in herbruikbaar bruin- of witgoed en niet herbruikbaar bruin- of witgoed”. Ook hier kan er verwarring optreden. De term bruin- of witgoed verwijst naar VLAREA (en niet naar gelijkaardige termen in de bijlage) en indirect dus naar het toepassingsgebied van VLAREA. Het toepassingsgebied van VLAREA en de MBO kan echter sterk verschillen. De vraag stelt zich of deze paragraaf niet her-

schreven moet worden in : “Al de in toepassing van deze MBO in ontvangst genomen elektrische en elektronische apparaten worden overeenkomstig VLAREA gescheiden in herbruikbare en niet-herbruikbare apparaten.”

- De term bruin- of witgoed wordt echter in VLAREA gebruikt. De MBO kadert binnen VLAREA. De titel van de MBO verwijst echter naar ”gebruikte elektrische en elektronische toestellen” Ook op dit niveau is afstemming nodig.
- Het is niet duidelijk wat juist bedoeld wordt met bepaalde termen zoals “soort toestel” (art. 8, § 1) , “type toestel” (art. 8, § 1), .....
- Zowel VLAREA als de MBO bevatten een (verschillende) definitie voor OVAM;
- In artikel 5 heeft de term “inzamelmiddelen” in de paragrafen 1 en 9 een totaal verschillende betekenis. In §1 wordt een inzamelsysteem bedoeld terwijl in §9 inzamelrecipiënten e.d. worden bedoeld.

- [23] **Preventie.** Verschillende vormen van preventie zijn mogelijk: kwantitatieve preventie (bv. verhogen van de levensduur, minder toestellen gebruiken) en kwalitatieve preventie (bv. verlagen van het gehalte aan gevaarlijke stoffen).

De MiNa-Raad is er zich van bewust dat de invoering van doeltreffende en betekenisvolle preventie maatregelen omwille van het schaalvoordeel van de markt slechts zal geschieden op een hoger niveau dan Vlaanderen. Dit neemt niet weg dat de leden van organisaties inspanningen kunnen leveren. De MiNa-Raad vraagt dat naast de inspanningsverbintenis art. 4 §1 ook volgende elementen zou bevatten: verhogen van de levensduur van producten, productontwerp met het oog op een efficiënte reparatiebaarheid en hergebruik, verhogen van het gebruik van secundaire materialen (gerecycleerde producten) in plaats van primaire materialen (virgin materials) in bepaalde onderdelen. Productontwerp met uitsluitend oog voor recycleerbaarheid kan immers een omgekeerd effect op vlak van technische en economische levensduur (recycleerbaarheid als verkoopargument voor nieuwe toestellen; onvoldoende oog voor reparatiebaarheid...) hebben.

Tenslotte vraagt de MiNa-Raad dat de rapportering over het preventieplan, rekening houdend met de vertrouwelijkheid van bepaalde gegevens, openbaar is.

- [24] **Inzameling van gebruikte elektrische en elektronische toestellen.** Paragraaf 2 van artikel 5 stipuleert dat eindverkopers het afgedankte apparaat in ontvangst nemen tijdens de overdracht van het nieuwe product. In bepaalde gevallen is het denkbaar dat een consument het oude apparaat nog even wenst bij te houden (bv. voor de overdracht van bestanden van de oude computer op de nieuwe). De MiNa-Raad meent dat de passage in de MBO aangevuld moet worden met de zinsnede “of binnen een periode die tussen eindverkoper en consument wordt overeengekomen.”.

Artikel 5, §3 bevat enerzijds een verbintenis van het Vlaams Gewest om het principe van de gratis aanvaarding te stimuleren en anderzijds de invoering van een hoeveelheidsbeperking. Het is onduidelijk wat met het eerste lid bedoeld wordt. Betreft het hier de gratis aanvaarding van afgedankte apparaten door de gemeenten? Bovendien wordt hier

dan een engagement aangegaan door het Vlaamse gewest terwijl het de gemeenten zijn die hier een sleutelrol spelen. De Raad verwijst dan ook naar zijn opmerking in § 20 van het advies waarin hij pleit om de organisatie van gemeenten ook als ondertekenende partij op te nemen. Artikel 5 paragraaf 3 houdt in dat eindverkopers op containerparken terecht kunnen. De MiNa-Raad is hier voorstander van op voorwaarde dat hoeveelhedsbeperkingen kunnen worden opgelegd zoals voorzien wordt in de MBO, anderzijds verwijst de Raad naar artikel 5, §4 waarin gesteld wordt dat het beheersorganisme de gebruikte elektrische en elektronische apparaten gratis dient op te halen met de eindverkopers, hetzij via hun distributiecentrum, hetzij rechtstreeks bij elke eindverkoper en tussenhandelaar.

Artikel 5, §4 is een cruciale paragraaf. Deze paragraaf legt vanaf een bepaald punt in de ophalingsketen de financiële verantwoordelijkheid bij het beheersorganisme. Zo dient het beheersorganisme in te staan voor niet-herbruikbare apparaten afkomstig van kringloopcentra die geen overeenkomst hebben met een rechtspersoon van publiek recht. De MiNa-Raad heeft bij deze passage twee bemerkingen. De MiNa-Raad wijst er enerzijds op dat nagenoeg elk kringloopcentrum wel één of andere overeenkomst heeft met een gemeente. De term “overeenkomst” is te algemeen. De MiNa-Raad is van mening dat het enkel kan gaan om een overeenkomst *m.b.t. het aanvaarden van niet-herbruikbare gebruikte elektrische en elektronische toestellen*. Door anderzijds een onderscheid te maken tussen kringloopcentra die al dan niet een overeenkomst hebben, ontstaat een ongelijkheid in de tussenkomst (en de financiële verantwoordelijkheid) van het beheersorganisme. Om deze ongelijkheid te vermijden zullen gemeenten en kringloopcentra geneigd zijn dergelijke overeenkomsten op te zeggen.

Indien het beheersorganisme de werking van een Regionaal OverslagStation (ROS) financiert, voorziet §7 dat dit bij voorkeur gebeurt via een forfaitaire vergoeding per toestel. De MiNa-Raad is voorstander van een forfaitaire vergoeding maar vraagt zich af of een vergoeding per toestel wel (steeds) de efficiënte oplossing is. Omwille van praktische redenen is voor sommige apparaten of categorieën een vergoeding per gewicht meer aangewezen. Voor grotere toestellen is minstens een registratie per toestel noodzakelijk en mogelijk. Wanneer een registratie per toestel gebeurt is zeker een vergoeding per toestel mogelijk.

Paragraaf 8 regelt de gratis aanvaarding van afgedankte apparaten door een ROS. Deze paragraaf is schijnbaar in tegenspraak met paragraaf 4. De MiNa-Raad gaat uit van de financiële verantwoordelijkheid van het beheersorganisme zoals geformuleerd in artikel 4. In principe haalt het beheersorganisme de afgedankte apparaten gratis op bij gemeenten, eindverkopers en kringloopcentra. De Raad gaat er van uit dat paragraaf 8 van toepassing is indien gemeenten, eindverkopers en kringloopcentra hun apparaten *rechtstreeks* naar het ROS brengen. Om verwarring te voorkomen vraagt de MiNa-Raad dat deze paragraaf verduidelijkt wordt. Daarnaast vraagt de Raad dat de laatste zin van paragraaf 8 aangevuld wordt met “...en kringloopcentra”.

De MVT stelt dat in bepaalde gevallen eindverkopers recht hebben op een vergoeding voor transport en opslag. De MiNa-Raad vraagt waarom de clause niet van toepassing is op containerparken (gemeenten) en kringloopcentra.

Paragraaf 10 stelt terecht dat de wijze waarop ingezameld wordt zodanig moet zijn dat hergebruik en milieuverantwoorde verwerking geoptimaliseerd worden. Om hergebruik te maximaliseren is omzichtigheid vereist bij inzameling, het transport en de scheiding. Bovendien dient de selectie op hergebruik bij voorkeur zo vroeg mogelijk in de keten te gebeuren. De MiNa-Raad vraagt dat hiertoe richtlijnen zouden uitgewerkt worden.

In paragraaf 11 wordt de inzameldoelstelling aangegeven (maximale inzameling) en een benchmarking vooropgesteld. De Raad is van mening dat zowel in VLAREA als in deze MBO kwantitatieve inzameldoelstellingen opgenomen moeten worden en dat deze doelstellingen rekening moeten houden met internationale tendenzen en het probleem van de free-riders. Er bestaan voldoende gegevens om op een verantwoorde manier een doelstelling vast te stellen. Zo vermeldt de Ontwerprichtlijn 4 kg/inw/jaar voor. In Nederland werd, na 1 jaar werking, in 1999 ongeveer 3,9 kg/inw/jaar ingezameld<sup>5</sup>. Om deze doelstelling na te gaan is een goed functionerend monitoringssysteem nodig.

Registratie van inzameling zou bij voorkeur zo vroeg mogelijk in de keten moeten gebeuren. Dit om enerzijds een goed beeld te krijgen van de stroom en om anderzijds lekstromen (wel ingezameld maar weggelekt naar niet-vergunde verwerkers of niet-geregistreerde hergebruikers) te vermijden. Om zicht te krijgen op de hele keten zouden andere systemen van registratie moeten gelden (op het moment van overdracht aan het beheersorganisme en verwerking). De Raad vraagt zich ook af in hoeverre de kosten die verbonden zijn met de registratie inbegrepen zijn in de vergoeding voor transport en opslag voor containerparken en kringloopcentra.

- [25] **Verwerking en recycling – doelstellingen.** Art 6, §1 voorziet dat voor de scheiding tussen herbruikbare en niet-herbruikbare apparaten een beroep gedaan wordt op kringloopcentra of andere gelijkaardige bedrijven. Met het oog op de concrete uitvoering ervan kan een modelovereenkomst worden opgesteld. De MiNa-Raad meent dat een overeenkomst tussen kringloopcentra en beheersorganisme een veel breder onderwerp moet bevatten en dat zo'n overeenkomst wenselijk zou zijn (cfr. overeenkomst tussen beheersorganisme en gemeenten). Om de inpassing van kringloopcentra en hergebruik te optimaliseren, zouden volgende elementen in de overeenkomst aan bod moeten komen: modaliteiten voor aanvaarding, frequentie en wijze van inzameling bij kringloopcentra, recipiënten, mogelijkheden voor eindverkopers, tarieven en methoden voor demonteren, voorlichting,...

5) Het eerder lage inzamelcijfer in Nederland had vooral te maken met het feit dat het beheersorganisme een zodanig lage prijs gaf dat de gemeenten ervoor opteerden veel witgoed als schroot door te verkopen.

De MiNa-Raad heeft ook nog vragen bij de concrete uitvoering van deze paragraaf. Zo dient aangetoond te worden dat herbruikbare apparaten daadwerkelijk werden hergebruikt. Vragen hierbij zijn: bij wie moet dit aangetoond worden, in hoeverre komt hergebruik buiten België of de EU in aanmerking (voor de berekening van de recyclagedoelstellingen), welke garanties kunnen geëist worden bij scheiding in het buitenland?

Art 6, §5 bevat de doelstellingen. De doelstellingen zijn strenger en uitgebreider dan deze in VLAREA. Doelstellingen in de MBO mogen niet in minder strenge zin afwijken van VLAREA. De doelstellingen in de MBO zijn recyclingspercentages van de afvalstoffen voortkomende uit de verwerking van de apparaten terwijl de doelstellingen in de MBO doelstellingen inzake hergebruik en recycling zijn. De doelstelling voor het ferro-metaal en voor kunststoffen zijn minder streng in de MBO dan in VLAREA. De reden hiervoor is dat in de MBO ook hergebruik in rekening mag gebracht worden voor het halen van de doelstellingen. De Raad begrijpt dat de opname van hergebruik in de doelstelling in principe een extra stimulans betekent om zoveel mogelijk toestellen te hergebruiken. De Raad is echter van mening dat de doelstellingen tussen VLAREA en de MBO beter op elkaar moeten worden afgestemd.

De doelstellingen inzake hergebruiken recycling (20%) en nuttige toepassing (100%) van kunststoffen maken dat tot 80% van de gedemonteerde kunststofonderdelen verbrand zou kunnen worden. Dit ondanks het feit dat voor het sorteren en recyclen van kunststoffen een uitgebreid gamma aan technieken voorhanden is – technieken die op milieuvlak trouwens significant beter scoren dan een verbranding met energierecuperatie<sup>6</sup>. Om die reden zou de doelstelling voor recyclage van kunststofonderdelen, bij de evaluatie gevoelig opgetrokken moeten worden, indien dat economisch en technisch haalbaar blijkt. Anderzijds kan de doelstelling inzake nuttige toepassing van kunststoffen (100%) worden verlaagd. Immers, de meest verontreinigde kunststoffen (bv. deze die gecontamineerd zijn met gehalogeneerde brandvertragers) vragen een behandeling als gevaarlijk afval die in vele gevallen niet als nuttige toepassing kan worden aangemerkt, omwille van de te hoge verontreiniging of het te laag energierendement.

De MBO bevat t.o.v. VLAREA een bijkomende algemene doelstelling voor hergebruik en recyclage van 90 % voor grote huishoudtoestellen en 70 % voor andere toestellen. De Raad vindt deze bijkomende algemene doelstelling positief. De Raad meent wel dat duidelijk aangegeven moet worden dat het hier gaat om gewichtspercentages. Momenteel vallen koel- en vriesinstallaties niet onder de algemene doelstelling van 90% . De Raad vraagt zich af waarom koel- en vriesinstallaties niet onder de algemene doelstelling vallen.

Bij de erkenning van inrichtingen die instaan voor de verwerking en demontage van apparaten moet rekening gehouden worden met veiligheids- en gezondheidscriteria en met opleiding en vorming van werknemers.

6) Zie de literatuurstudie van                      gevoerd door het Öko-Institut in                      *Assessment of Plastic Recovery Options*,  
8 levenscyclusanalyses voor de                      opdracht van het Europees                      Öko-Institut e.v., Freiburg,  
verwerking van kunststofafval uit-                      Milieubureau: WOLLNY, V., e.a.,                      Darmstadt, Berlin, 2000.

De laatste alinea van artikel 6 §5 is zeer onduidelijk. De Raad begrijpt niet wat de bedoeling is van deze alinea en vraagt dat deze alinea verduidelijkt wordt.

Artikel 6, paragraaf 6 sluit verwerkers buiten Vlaanderen en de Europese Unie niet uit. De MiNa-Raad meent dat de verwerking bij voorkeur gebeurt dicht bij de plaats waar het afval ontstaat. Dit ondermeer om eco-dumping te vermijden. Daarnaast vraagt de Raad dat de Vlaamse overheid een flankerend beleid zou uitwerken. De aanvaardingsplicht biedt namelijk een kans op nieuwe tewerkstelling, bv. op het vlak van demontage en assemblage. De Raad vindt dat verwerkers buiten Vlaanderen en de Europese Unie zich dienen te houden aan de verwerkingsvoorschriften die in Vlarea en de MBO worden opgelegd. Controle hierop is noodzakelijk om te vermijden dat genoeg wordt genomen met de verwerkingsvoorschriften van het land waarin de verwerker gevestigd is.

Paragraaf 7 stipuleert dat de bedrijfsactiviteit van de verwerkers doorgelicht kan worden door een onafhankelijk certificeringsorganisme. De MiNa-Raad gaat er van uit dat de certificeringsorganismen nagaan of de verwerkers conform de MBO (bv. aftappen van alle aanwezige vloeistoffen) werken. Dit kan belangrijk zijn voor verwerkers die gevestigd zijn in regio's of landen met een minder strenge milieuwetgeving

- [26] **Financiering.** In artikel 8 wordt een regeling uitgewerkt voor de financiering. Paragraaf 1 voorziet in een bijdrage per toestel bij het op de markt brengen van het toestel. De bijdrage kan verschillen per soort en per type toestel en per productgroep. De Raad is voorstander voor een differentiëring van de bijdrage. Producenten/invoerders, wiens apparaten beduidend beter scoren op het gebied van hergebruik en recyclage kunnen (in de toekomst) een lagere bijdrage per toestel aanrekenen. De MiNa-Raad vraagt dat deze benadering consequent in de MBO wordt gebruikt. Dit betekent dat verder in de MBO waar nodig ook een opsplitsing gemaakt wordt tussen soort en type toestel. In de modaliteiten van paragraaf 4 en 5 zou een verfijning per soort en type apparaat doorgevoerd moeten worden op het moment dat er gedifferentieerde bijdragen zijn.

Aangezien de hele financiering berust op een bijdrage die door de consument wordt gedragen per nieuw toestel dat hij koopt, (wat wil zeggen dat de sector de kosten voor inzameling en verwerking doorrekent) is een jaarlijkse rapportering betreffende deze financiering noodzakelijk, teneinde de geldstroom die hierdoor ontstaat in kaart te brengen.

- [27] **Sensibilisering.** Artikel 9 handelt over de sensibilisering van de consument. De MiNa-Raad vraagt dat ook de kringloopcentra en gemeenten betrokken worden bij de (voorbereiding van) sensibilisering van de consument. De sensibilisering inzake inzameling en verwerking zou uitgebreid kunnen worden tot of er zou minstens een afstemming moeten zijn met informatieacties inzake milieubewust aankoopgedrag, milieubewust gebruik, reparatievoorzieningen en hergebruik. De sensibilisering dient met andere woorden niet beperkt te worden tot inzameling en verwerking van afgedankte toestellen.

Om het principe van de producentenverantwoordelijkheid ten volle te laten doorwerken dient de consument goed en volledig geïnformeerd te worden. Producenten/invoerders, wiens apparaten beduidend beter scoren op het gebied van hergebruik en recyclage kunnen (in de toekomst) een lagere bijdrage per toestel aanrekenen. Van zodra de milieubijdrage gedifferentieerd wordt per soort en type van apparaat dienen ook de aanduidingen (bv. affichering) in die richting te worden aangepast<sup>7</sup>.

- [28] **Informatie en controle.** Om na te gaan of de doelstellingen bereikt worden is monitoring noodzakelijk. Art. 10 geeft aan welke gegevens aan OVAM medegedeeld moeten worden. Om administratieve rompslomp te vermijden vraagt de MiNa-Raad dat nauwgezet nagegaan zou worden welke informatie noodzakelijk is en welke niet en waar in de keten de informatie ingezameld moet worden. Zo is de raad er niet van overtuigd van de noodzaak om van alle apparaten de aantallen te kennen. Voor kleinere apparaten zou kunnen gewerkt worden in gewicht.

De Raad merkt ook op dat in artikel 8 §5 fabrikanten en invoerders tot 31 maart de tijd krijgen om aan het beheersorganisme de hoeveelheid op de markt gebrachte apparaten door te geven. Het is de bedoeling dat het beheersorganisme deze gegevens groepeerd en doorgeeft aan OVAM. Volgens artikel 10 dient dit ook te gebeuren voor 1 april. De Raad vraagt dat deze termijnen beter afgestemd worden.

De MVT stelt "De teller heeft betrekking op de ingezamelde hoeveelheid en de gerecycleerde hoeveelheden". Dit moet aangevuld worden met "en hergebruikte hoeveelheden". Immers, er is bepaald dat hergebruik meetelt voor de berekening van de recyclagedoelstellingen.

- [29] **Bijlage 1.** Bijlage 1 bevat de categorieën van apparaten die onder de MBO vallen. Deze lijst kent een andere opmaak dan deze in de ontwerp-richtlijn. De vraag rijst of de MBO-lijst op het vlak van indeling in categorieën niet beter zou afgestemd worden op de lijst in de ontwerp-richtlijn.
- [30] **Besluit.** De milieubeleidsovereenkomst betekent volgens de MiNa-Raad een grote stap in de goede richting. De Raad kan zich in grote mate vinden in het financierings- en beheersysteem dat in de MBO wordt voorgesteld en dat uitgaat van de producentenverantwoordelijkheid. De Raad gaat dus akkoord met de ontwerp-MBO mits een aantal bepalingen zorgvuldiger geformuleerd of aangevuld worden en inzameldoelstellingen vastgesteld worden. Bovendien vraagt de Raad dat er dringend werk gemaakt wordt van een efficiënt en effectief handhavingbeleid.

7) In Nederland dient de verwijderingsbijdrage apart op de verkoopfactuur of op de verkoopbon vermeld te worden. Indien dat om automatiseringstechnische of

andere zwaarwegende redenen (nog) niet kan, kan worden volstaan door duidelijk in de winkel en op reclamemateriaal aan te geven dat bij de vermelde prijs voor

het product nog het daarbij behorende bedrag voor de verwijderingsbijdrage wordt berekend.